
Dissenys d'enquesta i qualitatius en logopèdia

PID_00274772

Sergi Fàbregues Feijóo
Cristina Mumbardó Adam
Elsa Lucía Escalante Barrios

Temps mínim de dedicació recomanat: 3 hores

Sergi Fàbregues Feijóo

Professor dels Estudis de Psicologia i Ciències de l'Educació de la UOC i investigador de l'Internet Interdisciplinary Institute (IN3) de la UOC. Doctor en Sociologia per la Universitat Autònoma de Barcelona. Les seves línies d'investigació se centren en els fonaments i l'aplicació de les metodologies qualitativa i mixta.

Cristina Mumbardó Adam

Doctora en Psicologia per la Universitat Ramon Llull, logopeda i psicòloga. Actualment exerceix la docència en estudis de grau i màster en diferents universitats (Universitat Oberta de Catalunya i Universitat de Barcelona). El seu àmbit d'investigació resideix en l'avaluació i la millora de la qualitat de vida de nens i nenes i adolescents amb discapacitat intel·lectual o del desenvolupament i amb trastorn de l'espectre autista (TEA) en els diferents contextos de vida. Durant l'etapa predoctoral ha estat investigadora visitant a la Universitat de Kansas. Coautora d'articles científics d'impacte en revistes JCR de l'àmbit de la qualitat de vida en persones amb discapacitat intel·lectual o del desenvolupament i l'autisme. També és col·laboradora de l'Institut de Diagnòstic i Atenció Psiquiàtrica i Psicològica (IDAPP) que dona suport a nens i nenes i adolescents amb trastorn de l'espectre autista i les seves famílies.

Elsa Lucía Escalante Barrios

Professora del Departament d'Educació de la Universidad del Norte (Barranquilla, Colòmbia). Coordinadora del màster d'Educació de la Universidad del Norte. Ph. D. in Human Sciences with specialization in Child Development and Early Childhood Education i Mixed Methods Research Certificate de la Universitat de Nebraska-Lincoln (Estats Units). Les seves línies d'investigació se centren en l'educació en la primera infància, el desenvolupament infantil i els mètodes mixtos.

L'encàrrec i la creació d'aquest recurs d'aprenentatge UOC han estat coordinats pels professors: Sergi Fàbregues Feijóo, Cristina Mumbardó Adam

Primera edició: setembre 2020

© d'aquesta edició, Fundació Universitat Oberta de Catalunya (FUOC)

Av. Tibidabo, 39-43, 08035 Barcelona

Autoria: Sergi Fàbregues Feijóo, Cristina Mumbardó Adam, Elsa Lucía Escalante Barrios

Producció: FUOC

Tots els drets reservats

Cap part d'aquesta publicació, incloent-hi el disseny general i la coberta, no pot ser copiada, reproduïda, emmagatzemada o transmesa de cap manera ni per cap mitjà, tant si és elèctric com mecànic, òptic, de gravació, de fotocòpia o per altres mètodes, sense l'autorització prèvia per escrit del titular dels drets.

Índex

1. Primera part. Dissenys d'enquesta.....	5
1.1. Definició dels dissenys d'enquesta	5
1.2. Característiques principals dels dissenys d'enquesta	5
1.3. Un exemple de l'aplicació dels dissenys d'enquesta en el camp de la logopèdia	8
1.4. Conclusions	11
2. Segona part. Dissenys de recerca qualitativa.....	12
2.1. Grounded theory	12
2.1.1. Definició de grounded theory	12
2.1.2. Característiques principals de la GT	12
2.1.3. Característiques i fases de la GT <i>straussiana</i> en l'àmbit de la logopèdia	13
2.1.4. Un exemple de l'aplicació de la GT en el camp de la logopèdia	16
2.1.5. <i>Checklist</i> d'elements que s'han de tenir en consideració en una GT	19
2.2. Fenomenologia	20
2.2.1. Definició de fenomenologia	20
2.2.2. Característiques principals de la fenomenologia	21
2.2.3. Característiques i fases dels estudis fenomenològics interpretatius en l'àmbit de la logopèdia	22
2.2.4. Un exemple de l'aplicació de la fenomenologia interpretativa en el camp de la logopèdia	24
2.2.5. <i>Checklist</i> d'elements que s'han de tenir en consideració en una fenomenologia	27
2.3. Estudi de cas	27
2.3.1. Definició de l'estudi de cas	27
2.3.2. Característiques principals de l'estudi de cas	28
2.3.3. Característiques i fases de les recerques basades en un estudi de cas en l'àmbit de la logopèdia	29
2.3.4. Un exemple de l'aplicació de l'estudi de cas en el camp de la logopèdia	30
2.3.5. <i>Checklist</i> d'elements que s'han de tenir en consideració en un estudi de cas	32
Bibliografia.....	33

1. Primera part. Dissenys d'enquesta

Cristina Mumbardó Adam

Universitat Oberta de Catalunya

1.1. Definició dels dissenys d'enquesta

Es coneixen moltes accepcions pels dissenys d'enquesta, que sovint s'assemblen als dissenys correlacionals. Si bé tots dos dissenys comparteixen arrels epistemològiques, els dissenys d'enquesta pretenen respondre un ampli ventall de preguntes que van més enllà de conèixer la relació entre dues variables, com seria el cas dels dissenys correlacionals. En aquest sentit, els dissenys d'enquesta constitueixen una aproximació quantitativa, l'objectiu dels quals és **descriure les actituds, característiques, comportaments o opinions** d'una determinada població (Creswell, 2002), ja sigui transversal (un determinat moment temporal) o longitudinal (diversos moments temporals). En aquest sentit, les preguntes de recerca que es poden resoldre mitjançant un disseny d'aquestes característiques corresponen a preguntes centrades en les actituds, oportunitats, característiques o comportaments d'una població, sense necessàriament voler aprofundir en aquestes qüestions ni en les percepcions dels participants. Al llarg dels paràgrafs següents s'aniran exemplificant diferents tipus de preguntes de recerca que es poden respondre amb un disseny d'enquesta, però sens dubte, si l'objectiu de l'estudi consisteix a aprofundir en les percepcions de determinades persones o avaluar l'eficàcia d'un tractament, el disseny d'enquesta no és el mètode més adequat.

És, sense cap mena de dubte, un dels dissenys de recerca més utilitzats en les ciències socials i de la salut. Aquest tipus de disseny pot respondre una hipòtesi que l'investigador o investigadora hagi de refutar o acceptar en funció dels resultats (ex.: els adults que presenten tartamudeig tenen més dificultats a establir relacions socials duradores i exitoses), o bé pot ser *data-driven*, o bé, en altres paraules, buscar respondre una determinada pregunta sense necessàriament partir d'hipòtesis prèvies.

1.2. Característiques principals dels dissenys d'enquesta

Tot i que resulta difícil parlar de característiques comunes dels dissenys d'enquesta, a causa de la gran variabilitat de tècniques de mostratge, de recollida de dades, d'anàlisi i fins i tot d'objectius que aquest tipus de disseny pot respondre, a continuació, en un esforç de síntesi se'n destaquen les més representatives.

Se solen fer servir els dissenys d'enquesta quan l'objectiu d'una recerca és conèixer les actituds, opinions, comportaments o tendències de la població en un determinat moment. En aquest sentit, un pot indagar en les actituds i l'autoeficàcia percebuda dels mestres davant els estudiants amb trastorn del desenvolupament del llenguatge per tal de conèixer com aquestes actituds afecten el rendiment escolar d'aquests estudiants. També es pot aprofundir en l'impacte de certes variables del context familiar (llengua oral o de signes com a idioma matern o patern, presència de germans o germanes, estatus socioeconòmic, etc.) en el desenvolupament dels nens i nenes amb discapacitat auditiva. Un altre exemple en què seria òptim escollir un disseny transversal seria per conèixer les tendències d'ús de la telepràctica en l'àmbit de la logopèdia i saber fins a quin punt els professionals de la logopèdia fan ús d'aquesta modalitat d'intervenció.

La **selecció de la mostra** en aquesta mena d'estudis sol ser una variable que cal tenir en compte en la planificació de l'estudi que se seguirà, ja que pot comprometre els resultats i les implicacions pràctiques. Hi ha múltiples tipus de mostratges, l'aplicació dels quals s'ha de supeditar als objectius de l'estudi i a l'accés a la població que es pretén estudiar. L'extracció d'una mostra de subjectes en una determinada població correspon al mostratge (Latorre, Del Rincón i Arnal, 2005). Endinsar-se en detall en les diverses menes de mostratge s'allunyaria de l'objectiu d'aquest apartat, tot i que s'apuntaran dos grans tipus de mostratge, els més utilitzats en aquesta mena de disseny, el mostratge probabilístic i el mostratge intencional. Mitjançant el mostratge probabilístic (en què la mostra se selecciona a l'atzar o de manera aleatòria), es pretén garantir que tots els subjectes que formin part de la mostra tinguin la mateixa probabilitat de fer-ho. L'aleatorització de la mostra i el càlcul de la mida mostral necessària són requisits indispensables per assegurar la representativitat estadística, condició necessària per tal que els resultats de la recerca siguin representatius i aplicables a tota la població. Davant les dificultats que un mostratge d'aquesta mena inclou (ex.: recursos humans i materials per arribar a tota la mostra) s'erigeix el mostratge intencional com a alternativa. Mitjançant aquest tipus de mostratge, si bé no es pot assegurar la representativitat de la mostra, es facilita el procés de recollida de dades. Sigui quin sigui el mètode escollit, la descripció detallada de la mostra, incloent-hi les característiques demogràfiques, és un dels passos ineludibles en el disseny d'enquestes.

Les **tècniques de recollida de dades** en dissenys d'enquesta també són extenses i s'allunyen de l'objectiu d'aquest capítol. Hi ha diferents maneres de recollir les dades en un disseny d'enquesta. La decisió relativa a quina s'ha d'adoptar depèn de l'objectiu de l'estudi, la mostra diana, les limitacions de temps i el grau de profunditat i de detall al qual es vulgui arribar (Nardi, 2005). Les més comunes solen ser el qüestionari i l'entrevista. En entrevistes de tipus quantitatiu (no s'han de confondre amb les de tipus qualitatiu que es desenvoluparan en el següent apartat), l'investigador utilitza una entrevista estructurada o semiestructurada amb la majoria de preguntes tancades, ofereix opcions de resposta als entrevistats i en registra les respostes. Els qüestionaris solen tenir el format de formulari que els participants completen i tornen a l'investigador. En les últimes dècades, està en auge la recollida de dades mitjançant un qüestionari en format en línia (Fowler, 2013). També mereix una menció especial la temporització de la recollida de dades. Un disseny d'enquesta pot ser transversal quan les dades es recullen en un sol moment temporal. Per exemple, en un estudi que es planteja aprofundir en les opinions dels familiars de pacients amb disfàgia que han estat ingressats en relació amb l'atenció rebuda en el context hospitalari, la recollida de dades es pot donar en un sol moment temporal i administrar un qüestionari breu quan deixen l'atenció hospitalària per passar als serveis ambulatoris. Per altra banda, el disseny d'enquesta pot ser longitudinal, en què hi ha diferents moments de recollida de dades, que es dissenyen segons l'objectiu de l'estudi. A tall d'exemple, en un estudi que pretén conèixer com evoluciona la qualitat de vida de nens amb discapacitat intel·lectual i dificultats comunicatives per mitjà de la intervenció per millorar aquestes facultats, es podran recollir dades amb un qüestionari que mesuri la qualitat de vida a l'inici de la intervenció i en determinats moments durant la intervenció.

Bibliografia complementària

Per aprofundir en la tècnica de recollida de dades més comuna en els dissenys d'enquesta, el qüestionari, podeu consultar la referència següent:

Meneses, J. (2016). El cuestionario. En *Construcción de instrumentos para la investigación*. Edicions UOC.

El tipus d'anàlisi de dades que s'utilitzi és tan divers com la pregunta que s'ha de respondre, ja que mitjançant les anàlisis estadístiques que procedeixin s'hauran de poder aconseguir els objectius de l'estudi. Un cop recollides les dades, es codifiquen les variables per poder-les analitzar. Aquestes anàlisis poden ser des de descriptives (ex.: anàlisi de freqüències) a inferencials (ex.: anàlisis predictives) en funció de l'objectiu de l'estudi. A les anàlisis de dades estadístiques s'organitzen, s'ordenen i es resumeixen les dades recollides, i s'aprofundeix, així, en el coneixement de les variables i les categories amb les quals es treballarà (Guàrdia-Olmos, Freixa, Però-Cebollero i Turbany, 2008). Per exemple, s'obtenen mesures de posició (mitjana aritmètica, mediana i moda, entre altres) que permeten conèixer com s'agrupen els atributs d'una variable al voltant d'un valor, i de dispersió (rang, variància, desviació típica) de les dades, que informen sobre la dispersió de les dades respecte la mitjana aritmètica de les dades, per exemple. Quan no només interessa descriure una variable per separat, sinó que es vol saber alguna relació concreta entre dues o més variables, s'utilitzen les tècniques d'anàlisi bivariant (o multivariant, si són més de dues variables). Per a l'anàlisi de les diferències entre dos grups en una determinada variable se sol emprar l'estadístic *t* de Student. Un exemple del seu ús seria saber si hi ha diferències significatives en el rendiment acadèmic de nens i nenes amb trastorn del desenvolupament del llenguatge en funció del gènere. En canvi, per a l'anàlisi de les diferències entre més de dos grups en una determinada variable s'empra la tècnica d'anàlisi de la variància. Per exemple, per conèixer si existeixen diferències estadísticament significatives en el desenvolupament de la lectura en nens i nenes amb pèrdua auditiva en funció de fer servir la llengua oral, la llengua de signes o ambdues (tres categories), s'utilitzaria una anàlisi de la variància. Per a l'anàlisi de la variació conjunta de dues variables amb escala de resposta nominal i no ordinal, es fa un ús de taules de contingència que descriuen la distribució de freqüències corresponent a les categories de les dues variables. En el cas de variables quantitatives, per conèixer la direcció i força de l'associació entre aquestes variables es fa servir l'anàlisi del coeficient de correlació (de Pearson, o el de Spearman quan no es compleixin les condicions de distribució normal de les variables). A tall d'exemple, si es pretén saber quina és la relació entre el rendiment acadèmic i els resultats dels subjectes en una prova d'avaluació del llenguatge, aquesta seria l'anàlisi que s'ha d'utilitzar. L'objectiu de l'anàlisi també pot ser predir el valor d'una variable dependent en funció del valor d'una o diverses variables independents. En aquest cas, s'aplica una anàlisi de regressió, per exemple per conèixer si el nivell de funcions executives, el fet de ser bilingüe i l'autoconcepte prediuen el nivell d'habilitats socials i comunicatives de nens i nenes amb dislèxia.

Bibliografia complementària

Per aprofundir en les anàlisis de dades més comunes en els dissenys d'enquesta, podeu consultar les referències següents:

Coscolluela, A., Fornieles A., i Turbany, J. (2016a). Medidas de tendencia central y de dispersión. En *Técnicas de análisis de datos cuantitativas*. Barcelona: Edicions UOC.

Coscolluela, A., Fornieles A., i Turbany, J. (2016b). Contraste de hipótesis para una muestra independiente o más. En *Técnicas de análisis de datos cuantitativas*. Barcelona: Edicions UOC.

Coscolluela, A., Fornieles A., i Turbany, J. (2016c). Relación entre dos variables cuantitativas o numéricas. En *Técnicas de análisis de datos cuantitativas*. Barcelona: Edicions UOC.

1.3. Un exemple de l'aplicació dels dissenys d'enquesta en el camp de la logopèdia

A continuació s'exemplificarà com es desenvoluparia tot el procés d'implementació d'un disseny d'aquesta mena, mitjançant l'estudi realitzat per De la Rosa i Angulo (2020) centrat a conèixer la qualitat de vida relaciona-

da amb la salut dels nens i nenes amb implants coclears o audiòfons reportada tant pels mateixos nens i nenes com pels seus progenitors. Així, en aquest estudi, els autors pretenen conèixer les opinions d'una determinada població en relació amb la seva qualitat de vida, per la qual cosa sembla que el disseny d'enquesta és apropiat per a l'objectiu de l'estudi. En concret, els objectius de l'estudi són els següents:

- 1) avaluar i comparar la qualitat de vida percebuda pels nens i nenes amb implants coclears i audiòfons de Gran Canària segons les variables demogràfiques i clíniques;
- 2) avaluar i comparar la qualitat de vida dels nens i nenes amb implants coclears i audiòfons de Gran Canària reportada pels seus progenitors; i
- 3) determinar l'homogeneïtat entre les percepcions dels nens i nenes i els seus progenitors.

En aquest sentit, els autors no plantegen hipòtesis a l'estudi, però la pregunta de recerca podria assemblar-se a la següent: Quina és la qualitat de vida relacionada amb la salut de nens i nenes amb implants coclears o audiòfons percebuda tant per ells, com pels seus progenitors?

Un cop plantejats els objectius i la pregunta de recerca de l'estudi, el proper pas consisteix a determinar i identificar la població de referència i el procediment de recollida de dades. En aquest sentit, es requereix determinar el nombre de participants, així com el tipus de mostreig més ajustat als objectius de l'estudi i a la població diana. A l'estudi de De la Rosa i Angulo (2020), els investigadors van accedir a la població diana (nens i nenes amb implants coclears o audiòfons de Gran Canària) per mitjà del Govern de Gran Canària que va seleccionar una mostra de 152 estudiants de les escoles d'educació primària (unitats de mostreig). A l'estudi es deixa clar que aquesta no és la població total de nens i nenes amb implants coclears o audiòfons de Gran Canària, sinó que se'n va seleccionar una mostra representativa, tot i que no s'especifica si es va escollir aleatòriament i a l'atzar. Els participants de l'estudi, en aquest cas, van ser 89 estudiants amb implant coclear i 63 estudiants que feien servir audiòfons (81 nens i 71 nenes d'entre sis i onze anys).

Una vegada seleccionada la mostra de l'estudi, cal escollir l'instrument amb què es recolliran les dades que permetran respondre la pregunta d'estudi, ja sigui mitjançant un qüestionari o una entrevista semiestructurada o estructurada. Si es posa el focus en els qüestionaris, es pot utilitzar un qüestionari *ad hoc*, és a dir, creat exclusivament per recollir les dades de l'estudi en qüestió, o bé, fer ús d'un qüestionari ja existent. En qualsevol d'aquests dos casos, l'investigador s'haurà d'assegurar que l'instrument compleix amb els estàndards de qualitat psicomètrica necessaris per al seu ús. En concret, el qüestionari escollit ha de tenir evidències de fiabilitat (consistència i estabilitat de les puntuacions obtingudes), de validesa (de constructe, interna, externa, entre

altres) i de sensibilitat. A més, si es fa servir un qüestionari existent, ha d'estar traduït, adaptat i validat a la població a la qual se li administrarà. A l'estudi que ens serveix d'eix conductor, els autors van fer servir la versió validada a població espanyola (Orgilés, Melero, Penosa, Espada, i Morales, 2018) del Kiddy-KINDL (Ravens-Sieberer i Bullinger, 2000) per mesurar la qualitat de vida relacionada amb la salut de nens i nenes amb implants coclears o audiòfons. Aquest instrument ha demostrat evidències de fiabilitat i validesa tant en la versió original (Ravens-Sieberer i Bullinger, 2000), com en la validació espanyola (Orgilés *et al.*, 2018). A més, al present estudi els autors també reporten evidències de fiabilitat tant en la versió que responen els nens i nenes, com en la que responen els progenitors, amb valors d'alfa de Crobbach de .976 i .984, respectivament (De la Rosa i Angulo, 2020). Abans d'administrar l'instrument, els investigadors han de demanar consentiment informat als participants (o familiars en cas de ser menors d'edat), així com formar-se en l'ús de l'instrument per garantir-ne la correcta administració.

L'anàlisi de les dades recollides constitueix l'últim pas per respondre els objectius de l'estudi, abans de redactar i difondre'n els resultats i implicacions. Les anàlisis poden incloure la realització d'una anàlisi descriptiva de tots els elements o inferencial que permeti respondre les preguntes de recerca. A l'estudi de De la Rosa i Angulo (2020), es van fer servir diferents tècniques d'anàlisi estadístiques en funció de l'objectiu que s'havia de respondre. Per respondre els dos primers objectius,

1) avaluar i comparar la qualitat de vida percebuda pels nens i nenes amb implants coclears i audiòfons de Gran Canària segons les variables demogràfiques i clíniques;

2) avaluar i comparar la qualitat de vida dels nens i nenes amb implants coclears i audiòfons de Gran Canària reportada pels seus progenitors,

es van comparar les mitjanes de les puntuacions obtingudes pel grup d'alumnes amb implant coclear i el grup d'alumnes amb audiòfon en les diferents dimensions que mesura l'instrument Kiddy-KINDL mitjançant la prova *t* de Student per a mostres independents i l'ANOVA d'un factor amb la corresponent prova *post hoc* de Scheffé que permet saber a quines variables es troben les diferències entre mitjanes, si s'escau. Els resultats obtinguts destaquen que els nens i nenes amb implant coclear tenen una millor qualitat de vida, tant percebuda com reportada pels progenitors, en totes les dimensions del Kiddy-KINDL (De la Rosa i Angulo, 2020). En relació amb les variables demogràfiques i clíniques, un dels resultats de l'estudi apunta que es van obtenir diferències estadísticament significatives segons l'edat de diagnòstic de la pèrdua auditiva, de manera que els diagnosticats entre un i dos anys són els que reporten tenir més qualitat de vida relacionada amb la salut (De la Rosa i Angulo, 2020). Per tal d'abordar el tercer objectiu, és a dir, determinar l'homogeneïtat entre les percepcions dels nens i nenes i dels progenitors, es va explorar l'acord entre les puntuacions reportades pels nens i nenes i les reportades pels seus familiars

mitjançant l'índex kappa de Cohen, que mesura el grau de concordança entre les puntuacions reportades per dos informants, i el coeficient de correlació intraclassa que descriu la intensitat de la relació entre variables. Els resultats posen en relleu un grau d'acord molt dèbil entre les percepcions dels nens i nenes amb discapacitat auditiva i les dels seus progenitors, en relació amb la qualitat de vida relacionada amb la salut (De la Rosa i Angulo, 2020).

Finalment, l'últim pas ineludible a qualsevol estudi és el de reportar els resultats per fer-ne difusió. En els dissenys d'aquest tipus, la descripció de l'estudi ha d'insistir a reportar de manera detallada i a consciència el procediment que s'ha seguit. Tot i que normalment la difusió dels estudis científics es fa en el marc de revistes especialitzades, sovint també es difonen les obres i els resultats en espais de divulgació, per tal d'arribar al públic al qual puguin ser d'utilitat.

1.4. Conclusions

En resum, i per tal de proporcionar una eina d'utilitat que pugui guiar la presa de decisions en la valoració de la idoneïtat del disseny d'enquesta, es recomana que us qüestioneu els següents supòsits (adaptat de Denscombe, 2014):

- 1) El disseny d'enquesta plantejat respon als objectius de l'estudi?
- 2) La taxa de resposta esperada mitjançant l'aplicació de l'enquesta és similar a la d'altres estudis que fan servir enquestes semblants?
- 3) S'ha determinat si la mostra serà representativa (per mostratge aleatori) o exploratòria (per mostratge intencional)?
- 4) S'ha detallat la tècnica de mostratge que s'ha fet servir per recollir les dades? Respon als objectius de l'estudi?
- 5) És adequada la mida mostral per als objectius de l'estudi i el tipus d'anàlisi que respondran a aquests objectius?
- 6) S'ha detallat la idoneïtat de l'instrument de recollida de dades per a la mostra amb la qual es recullen les dades (evidències de fiabilitat i validesa)?

2. Segona part. Dissenys de recerca qualitativa

Elsa Lucía Escalante-Barrios

Universidad del Norte

Sergi Fàbregues

Universitat Oberta de Catalunya

2.1. Grounded theory

2.1.1. Definició de grounded theory

La grounded theory (GT) és una aproximació qualitativa de recerca que té com a objectiu generar una explicació teòrica d'un procés o d'un seguit d'accions que un conjunt d'individus hagi dut a terme (Creswell i Poth, 2017; Urquhart, 2012). Originada a mitjans del segle XX arran de l'obra seminal de Glaser i Strauss (1976), i desenvolupada en anys posteriors en diverses versions, la GT és avui dia una de les aproximacions qualitatives més utilitzades en les disciplines de les ciències socials, del comportament i de la salut.

2.1.2. Característiques principals de la GT

La GT es caracteritza per cinc particularitats:

En primer lloc, la GT és, al mateix temps, un mètode i un producte (Willig, 2013). Com a mètode, la GT és un procés sistemàtic, compost per un seguit de procediments clarament delimitats de recollida i anàlisi de dades, entre els quals es troben l'anàlisi comparativa constant (*constant comparative analysis*) i el mostratge teòric (*theoretical sampling*). Com a producte, la GT constitueix una aproximació inductiva a partir de la qual l'investigador genera una teoria basada en la informació proporcionada pels participants de l'estudi. Aquesta teoria prové, doncs, del treball de camp, i no d'un procés individual d'intel·lectualització de l'investigador.

En segon lloc, per tal que un estudi es pugui qualificar de GT, ha de comprendre totes dues dimensions, del mètode i del producte. Per òbvia que pugui semblar, aquesta afirmació no és en va, ja que és habitual trobar en la literatura exemples d'estudis en què l'ús de la GT es limita a la fase d'anàlisi i no és present a la resta de fases. Aquesta pràctica, metodològicament inconsistent, es pot explicar pel fet que la GT ofereix un seguit de procediments transparents i clarament delimitats per a l'anàlisi de les dades, a vegades no presents en altres aproximacions qualitatives.

En tercer lloc, de manera coherent amb el propòsit explicatiu, les preguntes de recerca formulades en una GT han de tenir un caràcter obert i fer referència al desenvolupament d'un procés o d'una acció. Així mateix, han d'evitar efectuar excessives assumpcions sobre el fenomen d'interès o incloure preconcepcions o constructes derivats de teories prèvies (Willig, 2013). Una pregunta comuna en aquesta aproximació pot ser, per exemple, de quina manera un individu o un grup d'individus fan X?

En quart lloc, la selecció dels participants en una GT es basa en criteris purament analítics i no de representativitat de la població. Atès que el propòsit és arribar a una saturació teòrica de les possibles explicacions del fenomen estudiat, l'investigador ha de reclutar un nombre i un tipus de participants que sigui òptim per generar aquestes explicacions. Aquesta circumstància porta al fet que aquesta aproximació no es desenvolupi d'una manera estrictament ordenada, sinó que les etapes es vagin superposant entre elles. Així, l'investigador sovint es veu obligat a revisar etapes prèvies de la recerca i, en alguns casos, a modificar lleugerament la pregunta de recerca inicialment plantejada (Cutcliffe, 2000).

En cinquè lloc, no hi ha una manera única o correcta de realitzar la GT, sinó que hi ha diverses versions d'aquesta aproximació, incloent-hi la versió «clàssica» de Glaser i Strauss (1967), la versió «positivista» de Glaser (1978), la versió «postpositivista» de Strauss i Corbin (Strauss i Corbin, 1998) i la versió «constructivista» de Charmaz (2014) i Clarke, Friese i Washburn (2017). L'elecció d'una versió o una altra dependrà tant del plantejament paradigmàtic de l'estudi com del tipus de pregunta que es pretengui respondre. De totes aquestes versions, la proposta per Anselm Strauss i Juliet Corbin (Corbin i Strauss, 2008, 2014; Strauss i Corbin, 1998), també coneguda com a GT *straussiana*, és la més popular en l'àmbit de les dificultats de la comunicació i el llenguatge (Skeat i Perri, 2008). En els següents apartats es descriu el procés d'aplicació d'aquesta versió de la GT en el camp de la logopèdia.

2.1.3. Característiques i fases de la GT *straussiana* en l'àmbit de la logopèdia

Característiques

Segons Rieger (2019), hi ha tres elements, en els nivells procedimental, filosòfic i reflexiu, que caracteritzen la GT *straussiana*:

En el nivell procedimental, la GT *straussiana* es caracteritza per descriure de manera sistemàtica i clara els procediments involucrats en la seva realització, des de l'inici del disseny de l'estudi fins a la generació de conclusions. De totes les versions existents, aquesta és sens dubte la més accessible per a estudiants i investigadors novells o poc familiaritzats amb la GT. Per exemple, a diferència de la GT construccionista, en què la fase d'anàlisi es descriu d'una forma rela-

tivament abstracta, la GT *straussiana* presenta una descripció transparent, pas a pas, de les fases del procés de codificació, incloent-hi la codificació oberta, la codificació axial i la codificació selectiva.

En el nivell filosòfic, la GT *straussiana* es fonamenta en un paradigma pragmatista i en l'interaccionisme simbòlic del sociòleg Herbert Blumer, del qual Anselm Strauss va ser deixeble. Així doncs, des d'un punt de vista ontològic, si bé aquesta versió de GT no nega que hi hagi una realitat, sí que considera que aquesta realitat és interpretada de manera diferent per individus diferents. Per aquest motiu, en el moment d'estudiar un fenomen és fonamental entendre la diversitat d'interpretacions identificables que pugui tenir.

Finalment, en el nivell de la reflexivitat, la GT *straussiana* reconeix el rol actiu de l'investigador durant el procés de recollida de dades i, al mateix temps, la influència de la seva experiència prèvia i assumpcions teòriques i filosòfiques tant en l'etapa inicial de formulació de les preguntes de recerca com en l'última etapa de generació de la teoria.

Fases en la conducció d'una GT *straussiana*

Creswell i Poth (2017) descriuen les vuit fases següents en la realització d'una GT *straussiana*:

1) Assegurar que la GT és la millor aproximació d'acord amb la pregunta de recerca. La GT és un disseny adequat en situacions en què l'investigador pretén entendre o explicar un procés que és nou o bé que no es pot explicar a partir d'una teoria existent.

2) Formular un objectiu o una pregunta oberta de recerca que siguin coherents amb la naturalesa de la GT. Aquesta pregunta ha de fer referència a un procés o a una acció que un conjunt d'individus hagi dut a terme.

3) Optar pel procediment de recollida de dades més adequat per donar resposta a la pregunta de recerca. Malgrat que hi ha diverses tècniques qualitatives de recollida de dades que poden ser pertinents en una GT, la més comuna sol ser l'entrevista semiestructurada, ja que permet obtenir informació detallada dels participants. El guió d'aquesta entrevista s'ha de compondre per preguntes relatives a les experiències dels participants entorn del procés estudiat, i a les accions que haurien portat a la manifestació d'aquest procés. En concret, tal com plantegen Creswell i Poth (2017), l'investigador formula en un primer moment preguntes com ara com va anar el procés?, o com es desenvolupa el procés? Un cop obtinguda la primera impressió general del procés estudiat, planteja seguidament preguntes més concretes com ara quins elements van ser centrals en el procés?, quins elements van influir en el procés?, quines estratègies van ser implementades pels actors del procés?, o quins efectes va tenir el procés?

4) Definir una estratègia de mostratge teòric. L'investigador selecciona els participants que permetin obtenir informació rellevant per al desenvolupament de la teoria que es pretengui generar. Una particularitat de la GT respecte d'altres aproximacions qualitatives és que el mostratge prossegueix durant les fases de codificació i anàlisi, en tant que el criteri que determina les decisions relatives a la selecció de nous participants és el de la saturació de les categories analítiques, i no el de la representativitat.

5) Codificació oberta de la informació obtinguda. L'investigador porta a terme una primera fase de codificació, denominada codificació oberta, durant la qual examina amb detall la informació qualitativa textual (la transcripció d'una entrevista o d'un grup de discussió) amb l'objectiu de generar categories que permetin encapsular informació rellevant per respondre la pregunta de recerca. Durant aquest procediment, l'investigador realitza una anàlisi comparativa constant (*constant comparative analysis*) amb l'objectiu d'identificar, progressivament i sense pausa, noves instàncies d'informació en el text que representen les categories. De manera paral·lela, i basant-se en els patrons observats en aquesta primera fase de la codificació, l'investigador selecciona i entrevista nous participants, seguint la lògica descrita anteriorment, del mostratge teòric. Aquest procés d'obtenir nova informació, i després codificar-la, prossegueix fins al moment en què les categories arriben al seu punt de saturació, quan la nova informació obtinguda i codificada per l'investigador no ofereix aportacions addicionals a les categories.

6) Codificació axial i generació del paradigma de codificació. L'investigador, d'entre totes les categories, en selecciona una, denominada *fenomen central* (*core phenomenon*), que, d'acord amb Creswell i Poth (2017), ha estat àmpliament mencionada pels participants, o que té una rellevància conceptual especial en relació amb el procés estudiat. Un cop seleccionat el fenomen central, l'investigador porta a terme un segon procés de codificació, denominat *codificació axial*, en què revisa novament les dades amb la finalitat d'identificar noves categories de codificació relacionades amb aquest fenomen. Aquestes categories s'organitzen en un gràfic, denominat *paradigma de codificació*, que il·lustra la teoria relativa al conjunt d'accions o procés estudiat, i que inclou quatre elements: el fenomen central del procés (*core phenomenon*), les condicions causals del procés (*causal conditions*), les estratègies emprades durant el procés (*strategies*) i els efectes resultants del procés (*consequences*).

7) Codificació selectiva i desenvolupament de la teoria substantiva. Prenent com a base el paradigma de codificació generat en la fase anterior, l'investigador porta a terme una tercera fase de codificació, denominada *codificació selectiva*. En aquest moment, l'investigador formula un seguit de supòsits relatius a les relacions existents entre les categories incloses, durant la codificació axial, en el paradigma de codificació. Aquests supòsits es desenvolupen, a continuació, de manera narrativa o visual en una teoria substantiva o general, explicativa del procés estudiat.

8) Report de la GT en forma d'article o informe. Un cop s'hagin completat les fases anteriors i s'hagi complert l'objectiu de generar una teoria, l'investigador ha de reportar l'estudi en forma d'article o informe de recerca. D'acord amb Creswell i Poth (2017), aquest article o informe haurà de tenir els apartats següents:

- a) La introducció, en què es descriu el procés estudiat des d'un punt de vista substantiu;
- b) el mètode, on s'expliquin els procediments que s'han seguit en l'estudi i s'ofereixi una justificació per a l'ús d'una GT;
- c) els resultats, on s'explicitin les categories principals generades en la codificació oberta, el paradigma de codificació resultant de la codificació axial i les proposicions formulades durant la codificació selectiva, i
- d) la discussió, en què es mencionen els punts de convergència i divergència amb la literatura existent i es fa referència a les implicacions i limitacions de l'estudi.

2.1.4. Un exemple de l'aplicació de la GT en el camp de la logopèdia

Els investigadors Hallé, Le Dorze i Mignant (2014) a l'article «Speech-language therapists' process of including significant others in aphasia rehabilitation» desenvolupen un disseny de GT *straussiana* amb el propòsit d'explicar el procés a partir del qual els terapeutes del llenguatge incorporen les parelles dels seus pacients afàsics durant la rehabilitació. Tot seguit es descriu i s'explica la manera com aquests investigadors van implementar les vuit fases d'una GT *straussiana* descrites a l'apartat anterior.

Fase 1. Assegurar que la GT és la millor aproximació d'acord amb el problema de recerca

Hallé *et al.* (2014) justifiquen, a l'apartat «Design and study context», l'ús de la GT basant-se en l'argument que no existeixen estudis previs ni hi ha una comprensió clara del fenomen del qual pretenen fer recerca:

«Grounded theory was used since this qualitative approach is well suited to explore a phenomenon that is understudied or poorly understood» (p. 750).

Fase 2. Formular un objectiu o una pregunta oberta de recerca que siguin coherents amb la naturalesa de la GT

De manera coherent amb la finalitat explicativa i de generació de teoria de la GT, Halle *et al.* (2014) afirmen, a l'apartat «Introduction», que tenen com a objectiu explicar el procés a partir del qual els terapeutes del llenguatge incorporen les parelles de pacients afàsics durant la rehabilitació:

«The present study's aim was to explore the process of working with significant others of people with aphasia in a rehabilitation setting, from the point of view of SLTs. The exploration involved examining the rationale, conditions, actions and outcomes of this work» (p. 749-750).

Fase 3. Optar pel procediment de recollida de dades més adequat per donar resposta a la pregunta de recerca

Per donar resposta a la pregunta de recerca, Halle *et al.* (2014) realitzen entrevistes semiestructurades amb terapeutes del llenguatge, organitzades a partir de preguntes sobre:

- 1) El procés de treball amb els pacients (es va demanar als terapeutes que en dibuixessin un diagrama il·lustratiu),
- 2) el context i les condicions en què les parelles dels pacients s'incorporen a la rehabilitació,
- 3) les barreres i els facilitadors en l'establiment d'una bona relació amb les parelles,
- 4) la percepció pel que fa al rol en relació amb els pacients i les seves parelles, i
- 5) la percepció pel que fa al rol de les parelles dels pacients en la recuperació.

Així ho descriuen a l'apartat «Data collection and analysis»:

«A guide was also used to cover the following topics: interventions with people with aphasia; context and conditions in which significant others are included in interventions; ideal practices with people with aphasia and their significant others; barriers and facilitators to good relations with significant others; perception of their role with respect to people with aphasia and significant others; and perception of significant others' role in rehabilitation» (p. 751).

Fase 4. Definir una estratègia de mostratge teòric

Halle *et al.* (2014) defineixen una mostra diversa de vuit participants que els permeti identificar la màxima varietat d'instàncies relatives al procés investigat. Al mateix temps, inicien l'anàlisi de les dades de cada entrevista immediatament després d'haver fet l'entrevista. Aquesta estratègia permet que la selecció dels propers participants estigui guiada pels resultats obtinguts en la codificació i l'anàlisi de les dades dels participants entrevistats fins llavors (és a dir, pel nivell de saturació de les categories analítiques assolit a partir de les entrevistes realitzades fins aquest moment). Els autors ofereixen la justificació següent a l'apartat «Participants»:

«To achieve the most diversified sample possible we enlisted the participation of a maximum of rehabilitation centres who had formally agreed to participate in the project [...]. In keeping with the principles of theoretical sampling, previously completed interviews were checked and searched to include all instances related to emerging concepts and ensure coherence. This also meant that the interviews were adjusted to explore certain concepts more fully as they emerged through early data analysis» (p. 750).

Fase 5. Codificació oberta de la informació obtinguda

En un primer moment, Hallé *et al.* (2014) realitzen una codificació oberta, la qual, seguint la lògica de l'anàlisi comparativa constant, consisteix a generar i assignar categories a les diferents idees identificades en les transcripcions de les entrevistes. En aquesta fase inicial de l'anàlisi, els investigadors identifiquen algunes categories de les quals es requereix informació addicional (no estan saturades) i, per això, prenen la decisió de prosseguir amb la recollida de dades, seleccionant i entrevistant nous participants. Així ho descriuen a l'apartat «Data collection and analysis»:

«In accordance with grounded theory principles, the data were first analysed with open coding, i.e., labelling with a short expression every different idea expressed by the participants» (p. 751).

Fase 6. Codificació axial i generació del paradigma de codificació

Un cop completada la codificació oberta, Hallé *et al.* (2014) duen a terme la codificació axial, en què, tal com descriuen a l'apartat «Data collection and analysis», determinen les relacions entre les categories (generades a la fase anterior) entorn d'un fenomen central (la percepció de la incorporació de la parella en el procés de rehabilitació com a fet positiu):

«The goal of axial coding was to organize the data by identifying the links between categories» (p. 751).

Fase 7. Codificació selectiva i desenvolupament de la teoria substantiva

Un cop desenvolupada la codificació axial, seguint la lògica de la codificació selectiva, Hallé *et al.* (2014) desenvoluparan una teoria relativa al procés d'incorporació de les parelles de pacients afàsics en la rehabilitació. Així ho descriuen a l'apartat «Data collection and analysis»:

«Finally, selective coding was undertaken to integrate the data around one central category [...]. At this stage, the data fitted well with the theoretical model and it was possible to represent the process of working with significant others of people with aphasia in rehabilitation» (p. 751-752).

Fase 8. Report de la GT en forma d'article o informe

Finalment, Hallé *et al.* (2014) utilitzaran la següent estructura per a l'article: introducció, mètode, resultats i discussió. A l'apartat «Results», els autors inclouen una il·lustració del model teòric resultant de la realització de la GT (figura 1, p. 753). Aquest model inclou, a més del fenomen central, les condicions (l'entorn de treball), les estratègies relacionades (tres zones d'intervenció) i les conseqüències (els resultats de la introducció):

Figura 1. Model teòric generat per Hallé *et al.* (2014)

Font: adaptació de l'article original.

2.1.5. **Checklist d'elements que s'han de tenir en consideració en una GT**

Es presenta una *checklist* dels elements fonamentals que s'haurien de tenir en compte en el disseny i la conducció d'una GT:

Checklist d'elements d'una GT

- 1) S'explicita l'aproximació a la GT utilitzada a l'estudi, d'entre les que s'han proposat en la literatura.
- 2) S'inclou una pregunta de recerca d'acord amb la naturalesa explicativa i generativa de teoria de la GT. El focus d'aquesta pregunta és un procés, una acció o una interacció entre diversos individus.
- 3) S'adopta una perspectiva oberta al disseny i la conducció de la recerca, de manera que no estigui influenciada (en la mesura que es pugui) per preconcepcions teòriques prèvies.
- 4) Es fa servir una estratègia de mostratge teòric que s'implementa de manera paral·lela a la recollida i l'anàlisi de les dades.
- 5) Se segueix, en la fase d'anàlisi, un procediment sistemàtic de codificació i categorització de la informació (codificació oberta, axial i selectiva) que conclou amb la generació d'una teoria.
- 6) S'assegura que, durant l'anàlisi, s'ha arribat a una saturació de les categories analítiques.
- 7) Es presenta la teoria resultant de la implementació de la GT, de manera visual o narrativa.

Basat en Creswell i Poth (2017) i Denscombe (2010).

Referències recomanades sobre la metodologia de la GT

Per aprofundir en els fonaments i els procediments de la GT, es recomana la consulta de:

Corbin, J. i Strauss, A. (1998). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory* (2a ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Perry, A. i Skeat, J. (2008). Grounded theory as a method for research in speech and language therapy. *International Journal of Language and Communication Disorders*, 43(2), 95-109.

Urquhart, C. (2012). *Grounded theory for qualitative research: A practical guide*. London: Sage.

Referències recomanades sobre l'aplicació de la GT

Per conèixer més bé l'ús aplicat de la GT en l'àmbit de la logopèdia i la teràpia del llenguatge, es recomana la consulta de:

Fourie, R. J. (2009). Qualitative study of the therapeutic relationship in speech and language therapy: perspectives of adults with acquired communication and swallowing disorders. *International Journal of Language and Communication Disorders*, 44(6), 979-999.

Perry, A. i Skeat, J. (2008). Exploring the implementation and use of outcome measurement in practice: a qualitative study. *International Journal of Language and Communication Disorders*, 43(2), 110-125.

2.2. Fenomenologia

2.2.1. Definició de fenomenologia

La fenomenologia és una aproximació de recerca qualitativa que té com a finalitat descriure el significat que un individu o un col·lectiu d'individus atorguen a les experiències que han viscut, o estan vivint, entorn d'un fenomen (Finlay, 2011). De gran popularitat en múltiples disciplines –entre elles, la psicologia, la sociologia, la infermeria, les ciències de la salut i l'educació– l'interès principal de la fenomenologia és examinar l'experiència humana, és a dir, determinar la manera com un individu o un conjunt d'individus viu o ha viscut un fenomen específic. En una investigació fenomenològica, l'investigador recull informació qualitativa entre les persones afectades pel fenomen estudiat i, a partir d'aquesta informació, elabora una síntesi descriptiva de l'essència de les experiències d'aquestes persones entorn d'aquest fenomen.

2.2.2. Característiques principals de la fenomenologia

La fenomenologia es caracteritza per tres grans particularitats:

En primer lloc, un estudi fenomenològic se centra a explorar la manera com un conjunt d'individus (comprès habitualment entre tres i quinze) experimenta un fenomen, plantejat per l'investigador en forma de concepte o idea. Per exemple, un estudi fenomenològic pot tenir com a finalitat examinar l'experiència humana entorn d'un fenomen de la vida quotidiana com l'insomni, la ràbia o la solitud. O bé, en el camp de les dificultats del llenguatge, la fenomenologia es pot fer servir per examinar experiències o emocions personals relacionades amb patologies del llenguatge en temes com ara les percepcions de dones cap a la seva vida després d'una laringectomia (van Sluis, Kornman, van der Molen, van den Brekel i Yaron, 2020), les experiències d'adolescents entorn dels processos comunicatius després que se'ls hagi diagnosticat una lesió cerebral adquirida (Buckeridge, Clarke i Sellers, 2020) o les experiències de pares d'infants amb autisme a l'entorn del procés de diagnòstic neuropsiquiàtric dels seus fills (Carlsson, Miniscalco, Kadesjö i Laakso, 2016).

En segon lloc, els fonaments filosòfics de la fenomenologia es basen en els principis del filòsof Edmund Husserl, principalment en la idea que l'únic coneixement fiable del món és aquell que deriva de la nostra «consciència pura» de l'experiència viscuda. Des d'aquesta perspectiva, i de manera coherent amb la finalitat de la fenomenologia de comprendre «l'experiència humana tal com la viuen els participants» (Howitt, 2010), durant el procés de recollida de dades l'investigador ha d'implementar estratègies que fomentin que els participants descriguin, de la manera més fidel possible, les seves experiències entorn del fenomen investigat. Aquestes estratègies s'haurien d'orientar a fer que els participants suspenguin, en la mesura que es pugui, les seves assumpcions en el moment de descriure les seves vivències. Amb això, les descripcions dels participants s'haurien d'assemblar el màxim possible a les experiències viscudes, i no al seu record, ja que aquest record podria distorsionar l'«autenticitat» de les experiències tal com en realitat les van viure els participants (Howitt, 2010).

En tercer lloc, si bé els fonaments de la fenomenologia inicialment es van basar en les idees filosòfiques de Husserl, l'aproximació ha evolucionat cap a altres orientacions, fins al punt que actualment conviuen tres grans versions de la fenomenologia. Una primera versió, denominada *fenomenologia descriptiva* (Beck, 2013; Colaizzi, 1978), una segona, denominada *fenomenologia interpretativa* (Benner, 1994; Munhall, 2013; Smith, Flowers i Larkin, 2009; Van Maanen, 1990), fonamentada en les idees de Martin Heidegger, filòsof deixeble de Husserl, i una tercera, denominada *fenomenologia hermenèutica*, resultant de la combinació de les dues versions anteriors. En el proper apartat s'expliquen els elements que distingeixen la fenomenologia interpretativa de la descriptiva i es descriuen, amb l'ajuda d'un exemple, els passos que s'han de seguir en la conducció d'una fenomenologia interpretativa.

2.2.3. Característiques i fases dels estudis fenomenològics interpretatius en l'àmbit de la logopèdia

Característiques

Segons Munhall (2013) i Howitt (2010), hi ha un seguit d'elements que distingeixen la fenomenologia interpretativa de la descriptiva. En primer lloc, si bé en la fenomenologia descriptiva el propòsit dels investigadors resideix, tal com indica el nom, a generar un coneixement descriptiu de les experiències dels participants, en la fenomenologia interpretativa l'interès s'estén al coneixement del significat que els participants atorguen a aquestes experiències.

En segon lloc, la versió interpretativa de la fenomenologia parteix de la noció que el context que habiten les persones es troba influenciat per un seguit d'elements històrics, culturals i socials que precedeixen l'experiència i que determinen el significat que atorguen a les seves experiències (Munhall, 2013). En paraules de Howitt (2010), «les nostres experiències del món estan connectades amb el nostre coneixement d'aquest món a conseqüència de formar-ne part». Així, en tant que el significat que els participants atorguen a les seves experiències no és explícit, sinó conseqüència de formar part del món que habiten, l'investigador ha de fer servir les eines necessàries per posar de manifest aquest significat. En aquesta versió de la fenomenologia, el procés interpretatiu és, doncs, doble: inclou, per una part, la interpretació dels participants entorn de la seva pròpia experiència i, per l'altra, la interpretació que l'investigador fa de la interpretació que n'han fet els participants.

En tercer lloc, i en consonància amb el punt anterior, la fenomenologia interpretativa reconeix el paper actiu que les preconcepcions de l'investigador tenen en la comprensió dels fenòmens investigats (Howitt, 2010). Per tant, assumeix que l'investigador mai no serà capaç d'assolir un coneixement complet del món fenomenològic dels participants, sinó només parcial. També planteja la necessitat d'implementar eines, com ara l'entrevista reflexiva o el diari reflexiu, que permeten atenuar, en la mesura que sigui possible, el pes de les preconcepcions de l'investigador en el desenvolupament de la recerca.

Fases en la conducció d'un estudi fenomenològic interpretatiu

Howitt (2010) i Munhall (2013) descriuen les cinc fases següents en la realització d'un estudi basat en la fenomenologia interpretativa:

1) Formular una pregunta de recerca o un objectiu que siguin coherents amb l'aproximació fenomenològica interpretativa. La pregunta de recerca en un estudi fenomenològic interpretatiu ha d'estar alineada amb el propòsit d'examinar de quina manera un conjunt d'individus experimenta un fenomen específic, així com determinar el significat que l'hi atorguen. És important que aquesta pregunta no es formuli amb massa detall, ja que podria posar obstacles a les possibilitats de captar la veritable naturalesa de l'experiència

que s'examina. Seguint Howitt (2010), una pregunta fenomenològica es podria formular d'aquesta manera: Quines percepcions té un individu (o un grup d'individus) entorn d'una situació que viuen (el fenomen estudiat) i de quina manera donen sentit aquestes vivències?

2) Desenvolupar una justificació per realitzar l'estudi i per adoptar una aproximació fenomenològica interpretativa. L'investigador s'ha d'assegurar que un estudi com el que pretén implementar és pertinent i l'ha de justificar a partir de la literatura acadèmica sobre la temàtica examinada. Per exemple, pot argumentar que fins aquest moment cap altre estudi ha examinat el fenomen en qüestió, o bé que no ho ha fet des d'una perspectiva qualitativa fenomenològica. Amb aquesta finalitat, ha de revisar abans la literatura existent sobre el fenomen i compondre un cos d'evidències que li permeti sostenir les afirmacions anteriors. Per altra part, també és necessari que, en el moment de reportar l'estudi, l'investigador faci explícit l'ús de la fenomenologia interpretativa havent fet referència als autors principals d'aquesta aproximació (incloent-hi Martin Heidegger, Patricia Benner i Jonathan Smith).

3) Seguir una estratègia de mostratge propositiu orientada a reclutar participants que puguin donar compte d'experiències viscudes en relació amb el fenomen estudiat. L'investigador empra un tipus de mostratge propositiu, similar al d'altres estudis qualitius, en què selecciona i recluta els individus amb un perfil adequat per satisfer el propòsit principal de l'estudi, en aquest cas examinar les experiències entorn d'un fenomen. Tenint en compte les dificultats d'identificar certs perfils de participants, l'investigador també podrà fer servir l'estratègia de mostratge per bola de neu, mitjançant la qual identificarà nous participants potencials a partir de la informació subministrada pels participants previs o bé per altres persones conegudes.

4) Fer servir una tècnica de recollida de dades que permeti recollir informació sobre les experiències viscudes pels participants i sobre el significat que se'ls atorga. La tècnica de recollida de dades que s'ha emprat de manera més comuna en els estudis fenomenològics és l'entrevista semiestructurada, tot i que altres fonts de dades, tals com observacions, documents o poemes, també poden ser rellevants (Creswell i Poth, 2017). L'article de Love, Vetere i Davis (2020) ofereix, per exemple, una demostració interessant (i poc freqüent) de l'ús de la tècnica del grup de discussió en un estudi fenomenològic interpretatiu. Això no obstant, independentment de la tècnica, és fonamental que permeti a l'investigador obtenir un registre detallat, de manera verbal o escrita, de les declaracions dels participants pel que fa a l'experiència i els significats relatius al fenomen estudiat. D'aquesta manera, en cas de realitzar una entrevista, és recomanable que tingui un format poc estructurat i es basi en un guió flexible, ja que ha de ser l'entrevistat i no l'investigador qui imposi l'agenda i la seqüència de les preguntes. Per altra part, és recomanable que els

investigadors involucrats en el treball de camp se sotmetin a una entrevista autoreflexiva abans d'iniciar la recollida de dades, o bé que prenguin notes dels possibles biaixos associats al seu paper com a investigadors.

5) Seguir un procediment d'anàlisi qualitativa de dades que sigui consistent amb els principis i propòsits de la fenomenologia interpretativa.

Howitt (2010) descriu cinc passos en la realització d'una anàlisi fenomenològica interpretativa, quan l'estudi consta de diversos participants. En el primer pas, l'investigador es familiaritza amb la informació recollida durant el treball de camp, a partir de la transcripció de les dades dels diferents participants (en cas de tenir fitxers d'àudio d'entrevistes o grups de discussió) i d'una lectura en profunditat. En aquest moment, l'investigador pren notes dels aspectes més rellevants que han mencionat els participants. En el segon pas, l'investigador identifica els principals temes presents en les transcripcions, a partir d'un procés d'abstracció teòrica de la informació anterior. Per a cadascun dels temes n'elabora una redacció sobre el significat i la connexió amb el contingut literal de les dades obtingudes durant el treball de camp. En el tercer pas, l'investigador examina les possibles connexions entre aquests temes i, a partir d'aquest procés, sintetitza i agrupa els temes anteriors en una sèrie de temes de nivell superior. Per assegurar que els temes reflecteixen de manera precisa les declaracions dels participants, l'investigador els comprova tots amb la informació literal obtinguda durant el treball de camp. En el quart pas, l'investigador elabora una taula amb els temes identificats en les fases anteriors, ordenats en funció de la importància concedida pels participants. A més de concedir sistematicitat al procés d'anàlisi, aquesta taula permet oferir una disposició visual global de tots els temes identificats a partir de l'anàlisi de les dades. En el cinquè pas, l'investigador reporta els resultats de l'estudi descrivint de manera precisa cadascun dels temes, acompanyant-ho amb citacions literals dels participants.

2.2.4. Un exemple de l'aplicació de la fenomenologia interpretativa en el camp de la logopèdia

Els investigadors Buckeridge, Clarke i Sellers (2020) a l'article «Adolescents' experiences of communication following acquired brain injury» fan servir una aproximació fenomenològica interpretativa amb la finalitat d'explorar l'experiència quotidiana d'adolescents en relació amb els seus processos comunicatius després que se'ls hagi diagnosticat una lesió cerebral adquirida. A continuació, es descriu i s'explica la manera com aquests investigadors van implementar les cinc fases d'un estudi fenomenològic interpretatiu descrites a l'apartat anterior.

Fase 1. Plantejar una pregunta de recerca o un objectiu que siguin coherents amb l'aproximació fenomenològica interpretativa

Buckeridge *et al.* (2020) expliquen, en el subapartat «Aims», l'objectiu de la seva recerca, que consisteix a obtenir informació detallada sobre l'experiència quotidiana dels adolescents afectats per una lesió cerebral adquirida entorn dels seus processos comunicatius. Els autors destaquen la importància dels resultats de la recerca per despertar la consciència de terapeutes del llenguatge pel que fa a aquesta qüestió:

«This research study aimed to provide a small number of adolescents with the opportunity to discuss how communication is experienced for them in the context of ABI. It aimed to provide insight into communication from the perspective of adolescents themselves rather than their parents, carers or educators» (p. 99).

Fase 2. Desenvolupar una justificació per realitzar l'estudi i per adoptar una aproximació fenomenològica interpretativa

En el subapartat «Rationale for the current research», els autors justifiquen la realització de l'estudi basant-se en dos arguments. Un primer argument, de naturalesa aplicada, basat en l'experiència personal com a terapeuta del primer autor. L'autor afirma haver trobat, durant la seva pràctica professional, adolescents afectats per una lesió cerebral que haurien manifestat experimentar dificultats importants per comunicar-se a l'escola i amb els amics, unes dificultats que pel que sembla no s'identificarien a partir de les bateries existents d'avaluació del llenguatge. A continuació, plantegen un segon argument, de tipus acadèmic, basat en el fet que la majoria dels estudis que haurien explorat problemes similars als de l'estudi haurien estat quantitius i, per tant, hi hauria una necessitat d'estudis qualitius que permetessin examinar en profunditat les experiències quotidianes dels participants entorn d'aquest fenomen:

«Whilst quantitative research studies are valuable in providing a snapshot of a speech or language skill at a particular point in time, it is only through a qualitative methodology that an in-depth exploration of an individual's account can be made. No previous research studies have specifically sought adolescent's views on how their communication has been affected following ABI, indicating a gap in the literature regarding this phenomenon» (p. 99).

Fase 3. Seguir una estratègia de mostreig propositiu

En el subapartat «Sampling and recruitment», els autors afirmen explícitament haver fet servir una estratègia de mostreig propositiu, a partir de la qual haurien reclutat el perfil de participants necessari per satisfer l'objectiu de la recerca, en concret, sis adolescents amb edats compreses entre els onze i els divuit anys als quals se'ls hauria diagnosticat una lesió cerebral adquirida com a mínim un any enrere:

«Purposive sampling enabled the recruitment of six verbal adolescents between the ages of 11 and 18 years who were at least one year post a diagnosed ABI. Three of the participants were known previously to the main researcher in her role as a clinician undertaking speech and language therapy sessions on a paediatric rehabilitation unit.»

Fase 4. Fer servir una tècnica de recollida de dades que permeti recollir informació sobre les experiències viscudes pels participants i sobre el significat que se'ls atorga

Els investigadors van realitzar entrevistes semiestructurades organitzades a partir de preguntes sobre les experiències viscudes pels participants en els processos de comunicació amb la família i els amics. Entre altres qüestions, se'ls va demanar que oferissin exemples de moments en què els havia estat difícil comunicar-se i les estratègies que havien emprat per fer-hi front. Els autors posen de manifest que, de manera freqüent, el contingut i el desenvolupament de les entrevistes s'hauria guiat per les respostes dels mateixos participants durant l'entrevista:

«Semi-structured interviews were conducted with the aim of obtaining rich and detailed data from each participant [...]. Participants were asked to give examples of situations when they found communication difficult and what helped to make communication easier [...]. The use of semi-structured interviews provided the opportunity for issues important to each young person to be revealed, as although there were some questions, the interview was primarily led by their responses» (p. 100-101).

També en relació amb la recollida de dades, és important destacar el fet que, just després de cada entrevista, l'investigador hauria apuntat en un diari reflexiu les seves preconcepcions principals incloent-hi les experiències personals i professionals prèvies:

«As recommended by Finlay (2011), the researcher kept a reflexive journal throughout the duration of the study. The journal provided a means to reflect upon how previous experiences, professional background, values and interests shaped the research design and findings» (p. 100).

Fase 5. Seguir un procediment d'anàlisi qualitativa de dades que sigui consistent amb els principis i propòsits de la fenomenologia interpretativa

Els autors van seguir les fases de l'anàlisi fenomenològica interpretativa descrites a l'apartat anterior, en concret, la transcripció i la lectura de les entrevistes, la presa de notes dels aspectes clau identificats, la determinació de les connexions entre els temes, la identificació dels temes de nivell superior i, finalment, la disposició dels temes en una taula:

«Transcriptions of the interviews were made directly by the researcher from the audio recording following each interview and this supported initial familiarization with the data [...]. Each transcript was read by the main researcher, with the first reading accompanied by the audio recording and the transcript reread. Initial exploratory noting related to descriptive, linguistic and conceptual comments for each transcript [...]. Emergent themes were then developed through exploring connections between the exploratory notes for each individual transcript [...]. A similar process then took place across all the transcripts, leading to a master table of overarching superordinate themes and subthemes that reflected the similarities and divergences in the adolescents' experiences» (p. 101).

2.2.5. Checklist d'elements que s'han de tenir en consideració en una fenomenologia

Es presenta una *checklist* dels elements fonamentals que s'haurien de tenir en compte en el disseny i la conducció d'una fenomenologia:

Checklist d'elements d'una fenomenologia

- 1) S'explicita l'aproximació fenomenològica que es fa servir en l'estudi, d'entre les que s'han proposat en la literatura.
- 2) Es formula una pregunta de recerca o un objectiu conforme amb la finalitat d'examinar l'experiència d'un conjunt d'individus entorn d'un fenomen. Aquest fenomen ha d'estar ben delimitat per l'investigador i s'ha d'evitar qualsevol possible ambigüitat.
- 3) S'empren estratègies de selecció dels participants i de recollida i anàlisi de la informació que encaixin amb els fonaments de la fenomenologia i, més concretament, amb l'enfocament fenomenològic específic adoptat en la recerca.
- 4) En els resultats, es presenta evidència de l'essència de l'experiència tal com l'han viscut els participants. També s'ofereix evidència del significat que s'atribueix a aquesta experiència, en cas de tractar-se d'un enfocament fenomenològic interpretatiu.
- 5) Es descriuen i s'ofereix evidència de les estratègies que es fan servir al llarg de l'estudi per assegurar la reflexivitat, és a dir, per atenuar les preconcepcions de l'investigador en el desenvolupament de la recerca.

Basat en Creswell i Poth (2017) i Denscombe (2010).

Referències recomanades sobre la metodologia de la fenomenologia

Per aprofundir en els fonaments i procediments de la fenomenologia, es recomana la consulta de:

Finlay, L. (2011). *Phenomenology for therapists: Researching the lived world*. West Sussex: Wiley-Blackwell.

Per aprofundir en els fonaments i procediments de la fenomenologia interpretativa, es recomana la consulta de:

Benner, P. (Ed.) (1994). *Interpretive phenomenology: Embodiment, caring, and ethics in health and illness*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Smith, J., Flowers, P. i Larkin, M. (2009). *Interpretative Phenomenological Analysis: Theory, Method and Research*. London: Sage.

Referències recomanades sobre l'aplicació de la fenomenologia interpretativa

Per tal de conèixer millor l'ús aplicat de la fenomenologia interpretativa en l'àmbit de la logopèdia i la teràpia del llenguatge, es recomana la consulta de:

Carlsson, E., Miniscalco, C., Kadesjö, B. i Laakso, K. (2016). Negotiating knowledge: parents' experience of the neuropsychiatric diagnostic process for children with autism. *International Journal of Language and Communication Disorders*, 51(3), 328-338.

Van Sluis, K. E., Kornman, A. F., van der Molen, L., van den Brekel, M. W. M. i Yaron, G. (2020). Women's perspective on life after total laryngectomy: a qualitative study. *International Journal of Language and Communication Disorders*, 55(2), 188-199.

2.3. Estudi de cas

2.3.1. Definició de l'estudi de cas

L'estudi de cas és un tipus de disseny qualitatiu que té com a objectiu generar una explicació detallada, i al mateix temps, holística, d'un «cas» en el seu entorn natural (Crowe *et al.*, 2011; Yin, 2014). Plantejat per primera vegada a principis del segle xx en el marc de disciplines afins a les ciències socials, l'estudi de cas va sorgir com a reacció a la prevalença de la metodologia quantitativa en disciplines com la sociologia i l'antropologia. En aquell moment i context, aquest tipus de disseny es va començar a fer servir de manera cada cop més freqüent per estudiar fenòmens socials tenint en compte el conjunt d'elements contextuais del seu voltant. L'ús de l'estudi de cas va prosseguir els anys setanta, especialment als Estats Units i al Regne Unit, en el marc de disciplines aplicades com l'avaluació de programes i de polítiques públiques.

En aquestes disciplines aquest tipus de disseny va constituir un recurs útil per contextualitzar els resultats quantitius generats a partir de dissenys experimentals. Malgrat tot, no va ser fins a la dècada dels vuitanta i noranta que, gràcies a la publicació dels treballs influents d'autors com Yin (1984), Eisenhardt (1989), Stake (1995) o Merriam (1998), l'estudi de cas va adquirir la popularitat que té actualment en múltiples disciplines. És important establir una distinció entre el disseny d'estudi de cas, de naturalesa qualitativa, que es descriu en aquest mòdul, dels estudis de cas clínics de caràcter individual utilitzats freqüentment en ciències de la salut.

2.3.2. Característiques principals de l'estudi de cas

L'estudi de cas es caracteritza per quatre grans particularitats:

En primer lloc, l'interès principal de l'investigador resideix a estudiar un cas en profunditat, de manera detallada i intensiva, amb l'objectiu de poder conèixer les particularitats i els atributs únics que el caracteritzen. El cas pot ser, entre altres elements, un fenomen, un conjunt d'individus, una organització, un programa o una intervenció.

En segon lloc, l'investigador realitza la recollida de dades en el context «natural» del cas que s'investiga. Així doncs, un dels elements distintius del disseny d'estudi de cas respecte d'altres dissenys qualitius resideix precisament en la importància que s'atribueix al context, ja que es parteix de la idea que el cas té unes característiques, i no unes altres, a conseqüència de la seva ubicació temporal i espacial. La immersió en aquest context permet a l'investigador obtenir informació precisa sobre el conjunt de processos i relacions que donen forma al cas (en altres paraules, el «com» i el «perquè» del cas) i que, per tant, són fonamentals per comprendre'l.

En tercer lloc, la recollida de dades rarament es limitarà a l'ús d'una sola tècnica, sinó que l'investigador farà servir, de manera individual o combinada, el conjunt de tècniques que li permeti obtenir la informació necessària per comprendre el cas íntegrament. Per exemple, si el focus de l'estudi resideix a examinar el procés d'implementació d'un programa específic, és pertinent recollir informació sobre els diferents components del programa, incloent-hi, entre d'altres, entrevistes amb els responsables del programa, observacions sobre la posada en pràctica del programa i documentació sobre el contingut i els objectius del programa.

En quart lloc, el disseny d'estudi de cas pot incloure un únic cas o bé diversos casos. Per exemple, és possible que l'investigador tingui el propòsit de conèixer millor un fenomen social específic i que, per això, centri l'atenció en més d'un cas amb l'objectiu d'obtenir-ne més punts de vista. O, també, l'investigador pot estar interessat a conèixer la influència del context en el fenomen estudiat i que, basant-se en aquest propòsit, seleccioni diversos casos en contex-

tos diferents. L'elecció entre un disseny d'estudi de cas individual o múltiple estarà subjecta, doncs, a l'objectiu i la pregunta de recerca que es pretengui respondre.

2.3.3. Característiques i fases de les recerques basades en un estudi de cas en l'àmbit de la logopèdia

Fàbregues i Fetters (2019) descriuen les següents sis fases en la realització d'un estudi de cas:

1) Realitzar una revisió de la literatura que delimiti el fenomen d'estudi.

L'investigador ha de realitzar una cerca, preferiblement sistemàtica, de literatura acadèmica relacionada amb el fenomen investigat. Aquesta cerca i la revisió posterior dels documents identificats ha de permetre identificar les mancances de la literatura existent i, basant-se en això, elaborar una justificació per a la realització de l'estudi.

2) Formular l'objectiu o les preguntes de recerca de l'estudi. Les preguntes de recerca han de ser factibles i tenir en compte els recursos materials i temporals disponibles i, a la vegada, han d'estar connectades amb la justificació de la recerca plantejada en la fase anterior. És imprescindible que aquestes preguntes reflecteixin les característiques intrínseques del disseny d'estudi de cas: l'estudi en profunditat d'un cas, la importància del context i l'obertura a la utilització de diferents mètodes de recollida de dades.

3) Determinar el tipus d'estudi de cas que s'ha d'implementar. En funció de les preguntes de recerca formulades en la fase anterior, l'investigador decidirà quina mena de disseny d'estudi seguirà. Yin (2014) distingeix entre quatre tipus d'estudi de cas:

- *Holistic single case design,*
- *Embedded single case design,*
- *Holistic multiple case design* i
- *Embedded multiple case design.*

4) Seleccionar i delimitar el cas. L'investigador ha d'explicitar el cas que s'estudiarà i definir-ne clarament els límits espacials i temporals, és a dir, els elements específics del cas dels quals interessa obtenir-ne informació. Aquest exercici també servirà per establir una separació clara entre, per una part, el cas i, per l'altra, el context que el rodeja.

5) Dissenyar i implementar la recollida i l'anàlisi de dades. De manera coherent amb la finalitat d'obtenir un coneixement holístic del fenomen estudiat, el disseny d'estudi de cas és propens a l'ús de múltiples tècniques de recollida de dades en un mateix estudi. Malgrat que és probable que, en la majoria dels estudis, aquestes tècniques siguin exclusivament qualitatives (per exemple, l'entrevista, el grup de discussió o l'anàlisi qualitativa de contingut

de documents), en determinades circumstàncies, quan la pregunta de recerca ho requereixi, també pot ser pertinent fer servir tècniques quantitatives com l'enquesta. D'acord amb Yin (2014), és recomanable que, abans de l'inici del treball de camp, l'investigador elabori un protocol de recollida de dades que descriu les tècniques que s'implementaran i la coherència amb les diferents preguntes de recerca. Per últim, un cop realitzat el treball de camp, l'investigador farà servir les estratègies d'anàlisi més apropiades d'acord amb les preguntes de recerca i les tècniques de recollida de dades emprades anteriorment.

6) Elaborar l'informe de l'estudi de cas. Una vegada completades la recollida i l'anàlisi de les dades, l'investigador ha d'elaborar un informe que:

- Inclogui una descripció del cas i del context amb un nivell de detall suficient per permetre que el lector compregui la complexitat del cas i, al mateix temps, avaluar el grau de transferibilitat i aplicabilitat dels resultats de l'estudi en altres contextos,
- Estigui presentat amb la transparència suficient perquè pugui ser replicat per altres investigadors en el futur, i
- Es trobi adaptat al públic al qual va dirigit, de manera que l'informe serà diferent si el públic potencial són acadèmics que si, per exemple, són terapeutes immersos en la pràctica clínica.

2.3.4. Un exemple de l'aplicació de l'estudi de cas en el camp de la logopèdia

La investigadora Rovi Sorin-Peters (2004) a l'article «The evaluation of a learner-centred training programme for spouses of adults with chronic aphasia using qualitative case study methodology» fa servir un disseny d'estudi de cas amb l'objectiu d'avaluar un programa de formació, dirigit a esposos i esposes d'adults amb afàsia crònica, que té com a finalitat millorar la interacció conversacional amb les seves parelles. A continuació, es descriu i s'explica la manera com aquesta investigadora va implementar les sis fases característiques d'un estudi de cas, que s'han descrit a l'apartat anterior.

Fase 1. Realitzar una revisió de la literatura que delimiti el fenomen d'estudi

Tot i que no es realitza una revisió sistemàtica de la literatura, a l'apartat d'introducció de l'estudi de l'article, l'autora presenta, de manera exhaustiva, un volum important de treballs acadèmics sobre el tema de la seva recerca. Això li permet, primer, posar en evidència l'absència d'intervencions semblants

a la que es planteja implementar i, segon, argumentar que una intervenció d'aquestes característiques podria ser una aportació innovadora en el context de l'estudi clínic i el tractament de l'afàsia:

«The contribution of this research is the development of an innovative approach that integrates principles and strategies from speech-language pathology and adult education and the study of programme effectiveness in a systematic way» (p. 954).

Fase 2. Formular l'objectiu o les preguntes de recerca de l'estudi

A l'apartat d'introducció, l'autora descriu l'objectiu de la recerca, centrat a analitzar els efectes generats pel programa avaluat en la recerca:

«The goal of this study was to address the psychosocial sequelae of aphasia by developing and studying the effects of a learner-centred training programme for nonaphasic spouses of adults with chronic aphasia» (p. 954).

Fase 3. Determinar el tipus d'estudi de cas que s'ha d'implementar

A l'apartat «Methodology», l'autora informa del fet que, amb l'objectiu de realitzar una avaluació més holística del programa, la seva recerca es fonamenta en un disseny d'estudi de cas múltiple:

«A multiple qualitative case study method (Merriam, 1989; Yin, 1995) was used to examine the process of change in the five couples who participated in the learner-centred programme» (p. 959).

Fase 4. Seleccionar i delimitar el cas

A l'apartat «Methodology», l'autora fa referència als casos de l'estudi, en concret, cinc parelles participants en el programa avaluat. A l'apartat «Results» es reporten, en un primer moment, els resultats individuals, en profunditat, d'un dels casos i, posteriorment, es presenten els resultats de l'anàlisi creuada del total de casos:

«Within-case results for Couple 5» (p. 960) / «Cross-case results for all five couples» (p. 965).

Fase 5. Dissenyar i implementar la recollida i l'anàlisi de dades

A l'apartat «Methodology», l'autora descriu les diferents tècniques emprades per a la recollida de dades, en concret, gravacions d'àudio de converses de les parelles, un qüestionari i entrevistes semiestructurades:

«Pre-test, post-test, and follow-up measures were videotaped conversations of couples, the Couple Questionnaire (Olswang *et al.*, 1998), and a semi-structured interview using Olswang *et al.*'s Couple Interview questions (1998)» (p. 959).

Fase 6. Elaborar l'informe de l'estudi de cas

Els resultats de l'estudi es reporten en format d'article acadèmic, per tant, per a una audiència d'investigadors. Es descriuen de manera prou detallada perquè el lector pugui obtenir una comprensió íntegra de cadascun dels casos. Per altra part, els procediments que s'han seguit s'expliquen amb el detall i la claredat suficients perquè es pugui dur a terme una rèplica de l'estudi en el futur.

2.3.5. Checklist d'elements que s'han de tenir en consideració en un estudi de cas

Es presenta una *checklist* dels elements fonamentals que s'haurien de tenir en compte en el disseny i la conducció d'un estudi de cas:

Checklist d'elements d'un estudi de cas

- 1) L'estudi es porta a terme en el context «natural» en què es dona el fenomen.
- 2) Es descriuen els criteris de selecció del cas.
- 3) Es fa una delimitació temporal i espacial del cas.
- 4) Es descriu el context del cas de manera detallada, incloent-hi el lloc i els elements que el rodegen.
- 5) Es fan servir tècniques de recollida de dades més pertinents per donar resposta a les preguntes de recerca. Aquestes tècniques també poden ser quantitatives.
- 6) S'ofereix evidència de la dimensió holística de l'estudi, és a dir, del conjunt de processos i relacions que rodegen el cas.
- 7) Es tenen en consideració les possibilitats de transferibilitat dels resultats del cas a altres contextos.

Basat en Creswell i Poth (2017) i Denscombe (2010).

Referències recomanades sobre la metodologia de l'estudi de cas

Per aprofundir en els fonaments i els procediments del disseny d'estudi de cas, es recomana la consulta de:

Merriam, S. (1998). *Qualitative research and case study applications in education*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Stake, R. (1995). *The art of case study research*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Yin, R. (2014). *Case study research: Design and methods* (5a ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Referències recomanades sobre l'aplicació de l'estudi de cas

Per conèixer més bé l'ús aplicat de l'estudi de cas en l'àmbit de la logopèdia i la teràpia del llenguatge, es recomana la consulta de:

Davidson, B., Worrall, L. i Hickson, L. (2008). Exploring the interactional dimension of social communication: A collective case study of older people with aphasia. *Aphasiology*, 22(3), 235-257.

Sorin-Peters, R. (2004). The case for qualitative case study methodology in aphasia: An introduction. *Aphasiology*, 18(10), 937-949.

Bibliografia

1. Primera part. Dissenys d'enquesta

Denscombe, M. (2014). *The good research guide: for small-scale social research projects*. Berkshire: McGraw-Hill Education.

Creswell, J. W. (2002). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative* (p. 375-422). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

De la Rosa, O. M. A. i Angulo, L. M. V. (2020). Calidad de vida relacionada con la salud (CVRS) en niños de educación primaria de Islas Canarias que usan dispositivos auditivos. *Revista de Logopedia, Foniatría y Audiología*, 40(2), 55-66. <https://doi.org/10.1016/j.rlfa.2019.11.004>

Fowler, F. J. (2013). *Survey research methods*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Guàrdia-Olmos, J., Freixa, M., Però-Cebollero, M., i Turbany, J. (2008). Estadística Descriptiva. En J. Guàrdia-Olmos, M. Freixa, M. Però-Cebollero, i J. Turbany (Eds.), *Análisis de datos en Psicología* (p. 39-68). Madrid: Delta Publicaciones.

Latorre, A., del Rincón, D., i Arnal, J. (2005). *Bases metodológicas de la investigación educativa*. Barcelona: Ediciones Experiencia.

Nardi, P. M. (2015). *Doing survey research* (3a ed.). New York, NY: Routledge.

Orgilés, M., Melero, S., Penosa, P., Espada, J. P., i Morales, A. (2018). Calidad de vida relacionada con la salud informada por los padres en preescolares españoles: propiedades psicométricas del Kiddy-KINDL-R. *Anales de Pediatría*, 90(5), 237-271. <https://doi.org/10.1016/j.anpedi.2018.04.019>

Ravens-Sieberer, U. i Bullinger, M. (2000). *Questionnaire for measuring health-related quality of life in children and adolescents. Revised version*. <https://www.kindl.org/english/information/>

2. Segona part. Dissenys de recerca qualitativa

Beck, C. T. (2013). Descriptive phenomenology. En C. T. Beck (Ed.), *Routledge international handbook of qualitative nursing research* (p. 133-144). Oxon: Routledge.

Benner, P. (Ed.) (1994). *Interpretive phenomenology: Embodiment, caring, and ethics in health and illness*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Buckridge, K., Clarke, C., i Sellers, D. (2020). Adolescents' experiences of communication following acquired brain injury. *International Journal of Language and Communication Disorders*, 55(1), 97-109. <https://doi.org/10.1111/1460-6984.12506>

Carlsson, E., Miniscalco, C., Kadesjö, B., i Laakso, K. (2016). Negotiating knowledge: parents' experience of the neuropsychiatric diagnostic process for children with autism. *International Journal of Language and Communication Disorders*, 51(3), 328-338. <https://doi.org/10.1111/1460-6984.12210>

Charmaz, K. (2014). *Constructing grounded theory* (2a ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Clarke, A., Friese, C., i Washburn, R. S. (2017). *Situational analysis: Grounded theory after the interpretive turn* (2a ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Colaizzi, P. (1978). Psychological research as the phenomenologist views it. En R. Valle i M. King (Eds.), *Existential phenomenological alternative for psychology* (p. 48-71). New York, NY: Oxford University Press.

Corbin, J. i Strauss, A. L. (2008). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory* (3a ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Corbin, J. i Strauss, A. L. (2014). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory* (4a ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Creswell, J. W. i Poth, C. N. (2017). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (4a ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Crowe, S., Cresswell, K., Robertson, A., Hubby, G., Avery, A., i Sheikh, A. (2011). The case study approach. *BMC Medical Research Methodology*, 11(1), 1-9. <https://doi.org/10.1186/1471-2288-11-100>

Cuttcliffe, J. R. (2000). Methodological issues in grounded theory. *Journal of Advanced Nursing*, 31(6), 1476-1484. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2648.2000.01430.x>

Denscombe, M. (2010). *The good research guide for smal-scale social research projects* (4a ed.). Maidenhead: McGraw-Hill/Open University Press.

Eisenhardt, K. (1989). Building theories from case study research. *Academy of Management Review*, 14(4), 532-550.

Fàbregues, S. i Fetters, M. D. (2019). Fundamentals of case study research in family medicine and community health. *Family Medicine and Community Health*, 7(2). <https://doi.org/10.1136/fmch-2018-000074>

Finlay, L. (2011). *Phenomenology for therapists: Researching the lived world*. West Sussex: Wiley-Blackwell.

Glaser, B. G. (1978). Advances in the methodology of grounded theory: Theoretical sensitivity. Mill Valley, CA: Sociology Press.

Glaser, B. G. i Strauss, A. L. (1967). *The discovery of grounded theory: Strategies for qualitative research*. Chicago, IL: Aldine.

Hallé, M. C., Le Dorze, G., i Mingant, A. (2014). Speech-language therapists' process of including significant others in aphasia rehabilitation. *International Journal of Language and Communication Disorders*, 49(6), 748-760. <https://doi.org/10.1111/1460-6984.12108>

Howitt, D. (2010). *Introduction to qualitative research methods in psychology*. Edinburgh Gate: Pearson Education.

Love, B., Vetere, A., i Davis, P. (2020). Should interpretative phenomenological analysis (IPA) be used with focus groups? Navigating the bumpy road of «iterative loops», idiographic journeys, and «phenomenological bridges». *International Journal of Qualitative Methods*, 19, 1-17. <https://doi.org/10.1177/1609406920921600>

Merriam, S. (1998). *Qualitative research and case study applications in education*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Munhall, P. L. (2013). Interpretive phenomenology. En C. T. Beck (Ed.), *Routledge international handbook of qualitative nursing research* (p. 145-161). Oxon: Routledge.

Rieger, K. L. (2019). Discriminating among grounded theory approaches. *Nursing Inquiry*, 26(1). <https://doi.org/10.1111/nin.12261>

Skeat, J. i Perry, A. (2008). Grounded theory as a method for research in speech and language therapy. *International Journal of Language and Communication Disorders*, 43(2), 95-109. <https://doi.org/10.1080/13682820701437245>

Smith, J., Flowers, P., i Larkin, M. (2009). *Interpretative Phenomenological Analysis: Theory, Method and Research*. London: Sage.

Sorin-Peters, R. (2004). The evaluation of a learner-centred training programme for spouses of adults with chronic aphasia using qualitative case study methodology. *Aphasiology*, 18(10), 951-975. <https://doi.org/10.1080/02687030444000453>

Stake, R. (1995). *The art of case study research*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Strauss, A. i Corbin, J. (1998). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory* (2a ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Urquhart, C. (2012). *Grounded theory for qualitative research: A practical guide*. London: Sage.

Van Maanen, M. (1990). *Researching lived experience: Human science for an action sensitive pedagogy*. Albany, NY: State University of New York Press.

Van Sluis, K. E., Kornman, A. F., Van der Molen, L., Van den Brekel, M. W. M., i Yaron, G. (2020). Women's perspective on life after total laryngectomy: a qualitative study. *International Journal of Language and Communication Disorders*, 55(2), 188-199. <https://doi.org/10.1111/1460-6984.12511>

Willig, C. (2013). *Introducing qualitative research in psychology* (3a ed.). Maidenhead: Open University Press.

Yin, R. (1984). *Case study research: Design and methods*. Beverly Hills, CA: Sage.

Yin, R. (2014). *Case study research: Design and methods* (5a ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

